గాడి తప్పిన జీవితం

మహత్తరమైన కార్యాల వెనుక మహత్తరమైన కారణాలే ఉండనవసరం లేదు. స్వల్పాతి స్వల్పమైన కారణాల వలన మహత్తరమైన కార్యాలు జరగటం అపురూపమేమీ కాదు. అంత మాత్రంచేత, ప్రతిస్వల్పకారణమూ గొప్ప కార్యాలను సాధిస్తుందనీ కాదు; గొప్పగొప్ప కార్యాలకు గొప్పగొప్ప కారణాలు ఉండవనీ కాదు. 'కారణం' యొక్క చిన్నా, పెద్దా తారతమ్యాల కంటే, 'కారణం' చుట్టూ ఆవరించివున్న వాతావరణం ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత కొస్తుంది. అప్పటి సందర్భమూ, ఆ సందర్భం వెనుకనున్న పరిస్థితులు గూడా అత్యంత ప్రధానము లవుతాయి.

*　　　*　　　*　　　*

ఒకప్పుడు శివయ్యకేలోటూ లేదు. పాతికెకరాల పల్లపు పొలంవుంది. పెద్దలు కట్టించిన లంకంత లోగిళ్ళు రెండున్నాయి. కాస్తోకూస్తో వడ్డీమీద తిరుగుతున్నది. జత ఎడ్లు, ఒక జీతగాడు, ఊళ్లో గౌరవము ఇవన్నీ ఉన్నాయి. శివయ్య జీవిత శకటం హాయిగా నడుస్తున్నది. అతని కితర బాదర బందీ లేమీలేవు. ఒకళ్ళ జోలీ శొంఠీ పట్టించుకోడు. అతని కెవ్వరూ విరోధులు లేరు. అత నెవరికీ విరోధికాడు. అటువంటి శివయ్య రెండుసంవత్సరాలు తిరిగొచ్చేసరికి ఎందుకూ కొరగాని వాడయ్యాడు. అతనంటే ఎవ్వరికీ గౌరవం లేకుండాపోయింది. అతను అన్నివిధాలా దాదాపు పతనం పొందాడు. న్యాయంగా అయితే ఆ సమయాన అతని కెంతో సానుభూతి సమాజంవల్ల లభించవలసి ఉంది. ఆ విధంగా తన కళ్ళముందే తారాపథం నుండి అగాధం లోకి కూలిపోయిన వారిపట్ల సమాజం సానుభూతిని చూపి తీరుతుంది. కానీ శివయ్య వీటికి నోచుకోలేదు. అతనిపతనంచూసి విచారించినవాళ్ళు లేకపోగా సంతోషించని వాళ్ళుగూడా లేరు.

అయితే యిది అచ్చంగా సమాజం తప్పు కానేకాదు. సమాజాని కొక కొలబద్ద ఉన్నది. అది సజావైనదా కాదా అన్న విషయం వేరు. ఒక్కొక్కరి

దృష్టి కది మంచి కొలబద్ద కాకపోవచ్చు. కానీ సమాజం తన కొలతబద్దమీద గట్టి నమ్మకముంచుకొన్నది. దాని దృష్టికది ఉత్తమోత్తమమైనది. ఆ బద్దతో అది కొలుస్తుంది. సరిపోతే మంచివాడంటుంది. లేదో? అంత దౌర్భాగ్యుడు మరొకడు లేడంటుంది. సర్వదా అటువంటివాడి పతనంకోసం నిరీక్షిస్తుంటుంది. సర్వనాశనం చేయాలని సర్వశక్తులనూ కూడగట్టుకుని సర్వప్రయత్నాలూ చేస్తుంది. వీటన్నింటినీ అధిగమించి నిలబడతారనుకో, అప్పుడు మేరు సమాన ధీరు డంటుంది. నేలబడి మట్టికరిచా డనుకో, దుష్టశిక్షణ మయినందుకు సంతసిస్తుంది. సమాజానికి రెండు విధాలా లాభమే మరీ!

శివయ్య చేసిన పని సమాజం అభినందించ లేనట్టిది. అందుకే అతని పతనాన్ని చూసి జేజేలు కొట్టిందది. ఆ తరువాత శివయ్య చాలా పశ్చాత్తాప పడ్డాడు. కానీ చేయిమించిపోయింది. చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకుంటే ప్రయోజన మేముంది!

"అత నా రాత్రి ఆ నాటకానికి వెళ్ళకుండా ఉన్నట్లయితే ఈ గొడవ రానే రాదు. ఇంత డబ్బు నష్టపడేవాడుగాడు. ఇంతకూ శివయ్య కొంప నిలువునా ముంచింది ఆ పాడు నాటకం" అంటుంటారు ఇప్పటికీ ఆ వూళ్లో.

వాళ్ళన్న మాట ఒక రకంగా నిజమే. నిజంగా శివయ్యే గనక ఆరాత్రి నాటకానికి వెళ్ళకపోతే ఏ చిక్కూ ఉండకపోను. అతన్ని గురించి అనుకోవలసిందీ ఉండదు. అయితే ఆ రాత్రి శివయ్యతోబాటు ఇంకా కొన్ని వందల మంది ఆ నాటకానికి వెళ్లారుగదా? వాళ్ళందరకూ చుట్టుకోని బెడద ఒక్క శివయ్యకే చుట్టుకోవాలా? వాళ్ళందరికీ లేని పతనం ఒక్క శివయ్యకే వచ్చిందా?

లేదుగానీ శివయ్యకూ మిగతా వాళ్ళకూ అక్కడే కొంచెం భేద మున్నది. మిగతా వాళ్ళు నాటకంచూసి ఇంటికొచ్చారు. శివయ్య అందులో హీరోయిన్ వేషంవేసిన దానింటి కెళ్లాడు. ఆ క్షణంనుండే ప్రారంభమైంది పతనం. రెండు సంవత్సరాల్లో చెప్పుకోదగ్గ పరిణామాలు బోలెడన్ని జరిగాయి. ముఖ్యమైన దేమిటంటే హఠాత్తుగా శివయ్యకు నాటక కళమీద అభిమానం పుట్టుకొచ్చింది. స్వంతంగా ఒక కంపెనీ పెట్టాడు. చాలా నాటకాలాడించాడు. ఈ నాడు సినిమారంగంలో కాస్తోకూస్తో నటించి పేరుతెచ్చుకున్న వారిలో చాలా మందికి ఒకప్పుడు శివయ్య కంపెనీతో ఏదో ఒక సంబంధం

ఉండేవుంటుంది. అతని కళాభిమానం వల్ల నాటకరంగం కాస్త బాగుపడ్డది, కొంతమంది జనాభాకు ఆర్థిక సమస్యలు తీరాయి. కొత్తకొత్త నటశేఖరులు. నటీమణులు తెలుగు ప్రేక్షకులకు పరిచయం చెయ్యబడ్డారు. ఆ ఊపుతో వాళ్ళు సినిమా పరిశ్రమ గేట్లో పడి ప్రస్తుతం మాంఛి ఫైళ్లో ఉన్నారు. మరి కొంతమంది వెలగటమూ ఆరటమూ కూడా పూర్తిచేసి విశ్రాంతి ననుభవిస్తున్నారు. ఈ కళా సమరంలో శివయ్య చావుదెబ్బ తిన్నాడు. అట్టడుగున నిలబడి సహాయంకోసం నాలుగు వేపులా చేతులు చాపాడు. ఇదివరకు అతని చుట్టూ చేరి, అతని సొమ్ము తెగతిన్న గుంపులో ఏ ఒక్కరూ అతన్ని ఆదుకున్న పాపానికి పోలేదు. చివరికి తను గాఢంగా ప్రేమించిన ఆ హీరోయిన్ కూడా-తన నదివరకు అంతగా ఎరుగనట్లే మాట్లాడింది. ప్రస్తుతం ఆమెకి శివయ్యతో పనేమీ లేదు. ఆమె సినిమా ఆలోచనకు ఇప్పటి శివయ్య ఏ విధంగానూ ఉపయోగించడు. ఇంకా ఈ తద్దినం తనకుమాత్ర మెందుకు? ఇందులో తను చేసిన మోసమేమీ లేదనుకున్నది హీరోయిన్. శివయ్య నాటకాల కోసం కొంత డబ్బు తగలేసిన మాట నిజం! అందులో తను బావుకు చచ్చిందేమీ లేదు. ప్రతి ఉమ్మాయి జగ్గాయి అతని దగ్గర పాతికా పరకా పుచ్చుకున్నదానికి తనేమీ బాధ్యురాలు కాదు. అయితే తనకొక మేడ కట్టించినమాట అబద్ధమని తనెప్పుడూ అనటల్లేదు. రెండు సంవత్సరాల పాటు శివయ్యకు తను శరీర సౌఖ్యమిచ్చింది. ఈ జన్మలో అతనేనాడూ అనుభవించేందుకు వీలులేని అపురూపమైన ఆనందం తను అతని పాదాక్రాంతం చేసింది. నిజం మాట్లాడితే తనకే శివయ్య ఇంకా ఋణపడిఉంటాడు. యిప్పుడు శివయ్యకు తనేమీ కాదన్నది లేదు. మరో నాలుగేళ్ళ తర్వాత శివయ్య తన ఇంటిముందు కొస్తే తను తలుపులు తియ్యటానికి అభ్యంతర పెట్టదు.

అభ్యంతర పెట్టేదోలేదో గానీ, శివయ్య చచ్చిపోయాడు. అతనీ దిగులుతో మచంపట్టి మరణించాడని కొందరంటారు. బహుశా అదినిజమే కావచ్చు. ఎందుకంటే శివయ్య చనిపోయేనాటికి రెండెకరాల పొలంకంటే ఎక్కువలేదు. అదయినా తన పేరలేదు. ఎదుగుతున్న ఇద్దరిపిల్లల క్షేమం నిమిత్తం భార్య తనపేర బెట్టించుకొన్నది. పోతే-ఉన్న రెండిళ్ళలోనూ, ఒకటి తాకట్టులో ఉన్నది. తాకట్టుబాకీ తీర్చేడబ్బుతో అటువంటియిల్లే

ఇంకొకటి సునాయాసంగా కట్టించవచ్చు. కాబట్టి అది ఉండికూడా లేని దాంట్లోనే జమ. అవిగాక ఇంకా చిల్లరమల్లర బాకీలు కొన్ని ఉన్నాయి.

ఏది ఏమైనప్పటికి భాగ్యమ్మ-శివయ్య భార్య - మంచిపని చేసింది. లేకపోతే తన గతేమిటి? తన బిడ్డలగతేమిటి? ఆ రెండెకరాలన్నా ఉండబట్టి కొంతలో కొంతనయం! లేకపోతే, తనూ బిడ్డలూ దేశమ్మకారులై పోవటం తప్ప వేరే మార్గమేముంది?

చివరి రోజుల్లో ముఖ్యులైనవాళ్ళవద్ద శివయ్య పశ్చాత్తాప పడినట్లు రుజువులున్నాయి. అయినా అతని స్థితికి జాలిపడినట్లు మాత్రం రుజువు లేదు. ఎందుకంటుందీ? సమాజం దృష్టిలో శివయ్య వంటికి మదమెక్కింది. అతని కళ్ళకు పొరలు కమ్మేసినై. పెద్దమ్మవారు నెత్తిన కూచున్నారు. దానితో అన్ని అపరబుద్ధులూ శివయ్యకు పుట్టుకొచ్చినై. ఉన్నదంతా ధ్వంసంచేసు కొన్నాడు. ఈ నాడు దిక్కూ మొక్కూ లేకుండా పోయినాడు. అతని మీద సానుభూతి చూపించవలసిన అవసరం సమాజానికేమున్నది? సమాజం పదహారణాల మూర్ఖత్వంలో లేదు. దానికి కొంత ఆలోచనాశక్తి ఉన్నది. అది ఆలోచిస్తుంది. న్యాయాన్యాయాలు తోచినరీతిని నిర్ణయిస్తుంది. శాయ శక్తులా వాటిని అమలు జరుపుతుంది. ఒక్కసారి ఒకడు గింజుకు చస్తున్నా దయతో ఒక్కమాటన్నా అనదు. ఒక్కచేయన్నా ఆసరా యివ్వదు. మరొక సారి వెకటుగలిగేంత గౌరవం అది కొందరి పాదాలముందు రాశిపోస్తుంది. మూడు తరాలవరకూ పరిపోయే సహాయం మూడుదిశలా ముసురుతుంటుంది. దానితీరే అటువంటిది!

దరిద్రం మంచిలక్షణంకాదు. అది కుష్టురోగంలాంటిది. ఒక్కసారి ఒకడికి కుష్టురోగం పట్టుకొన్నదనుకో, వాడిబిడ్డ బిడ్డవంశమూ ఆ రోగానికి పాల్పడక తప్పదు.(!!) ఒక్కసారి దరిద్రం సర్కిల్‌లోకి వెళ్ళారో, శ్లేష్మంలోపడ్డ ఈగలాగా ఇంక దాంటోంచి రాలేరు. ఒకవేళ ఎక్కడన్నా అల్లావచ్చిన నిదర్శనం ఎవరైనా చూపించవచ్చు. అయితే అది సజావయిన పద్ధతి అయిఉండదని వెంటనే గ్రహించాలి. ఎందుకంటే "సన్మార్గం" ద్వారా డబ్బు సంపాదించడం అసంభవం...దరిద్రం అటువంటి మాదర్చోద్ వ్యాధి. దురదృష్టవశాత్తు ప్రపంచంలో చాలామంది ఈ వ్యాధితో నిత్యమూ బాధపడుతున్నారు. తన్నివారణార్థం రకరకాల 'మందులు' కనిపెడు తున్నారు. కొత్తఆయుధాలు సృష్టిస్తున్నారు. యుద్ధాలు చేస్తున్నారు.

బాంబులతో పట్టణాలకు పట్టణాలను, దేశాలకు దేశాలను బూడిదరాసుల్లో ముంచెత్తుతున్నారు. అయినా ఈ జబ్బు పెరుగుతున్నదే కాని తరుగుతున్నట్లు లేదు.

దరిద్రం యాతనామయమే కానీ, దుర్భరమైందికాదు. ఇందులో విస్తుపోవటానికేమీ లేదు. పుట్టుకనుండీ దరిద్రం అనుభవిస్తున్న వాడికి దాని బాధ అంతగా పీడించదు. వాడు దానికి ఏనాడో అలవాటయిపోయ్యాడు. కానీ కొంతకాలంపాటు డబ్బు యివ్వగలిగిన అన్ని సుఖాలు అనుభవించిన వాడికి దరిద్రంకంటే వేరే నరకమక్కర్లేదు. వాడికి ప్రతిక్షణమూ దుర్భరంగానే ఉంటుంది. ప్రతి ఘడియా పెనుగండంగానే ఉంటుంది.

ప్రస్తుతం భాగ్యమ్మగారు ఇదేస్థితిలో ఉన్నది. ఇదివరకు ఆమెకు దేని విషయంలోనూ దిగులులేదు. ఇప్పుడామెకన్నీ దిగుళ్ళే కలిగిస్తున్నాయి. మొగుడు తనదారినతాను పోయినాడు. పిల్లలా రెపరెప ఎదుగుతున్నారు. శంకరం చదువు ఈ ఏటితో ఈ వూళ్ళో పూర్తవుతున్నది. పై చదువులు చదవాలంటే విధిగా గుంటూరు వెళ్ళకతప్పదు. పై చదువులంటే కానీతోనూ, దమ్మిడీతోనూ గట్టెక్కవని భాగ్యమ్మకు తెలుసు. ఎంత తూతూ మంత్రంగా అంచనావేసినా మూడునాలుగు వేలుకావాలి. ఇప్పుడు ఆమె దగ్గర చిల్లిడబ్బులేదు. పొలంమీద ఏదోకొంత రాకపోదు. వొచ్చిన ఆదాయమంతా శంకరం చదువుక్రింద ఖర్చుచేస్తే తనూ పద్మా, ఎట్లా పొట్ట గడుపుకోవాలి? అన్నట్టు పద్మకూడా పెళ్ళికొస్తున్నది. ఏదో శుభముహూర్తాన దానికా మూడుముళ్ళూ వేయందే తనకు మనశ్శాంతి ఉండదు.

పాపం! భాగ్యమ్మ ఇటువంటి గొడవపడ్డ మనిషి కానేకాదు. ఒకదాని తర్వాత మరొకటి; ఇసకపాతరల్లే వొస్తున్న సమస్యలకు తను పరిష్కారం చెప్పుకోలేక పోయింది. ఆమెకు నిజంగా కాలు చెయ్యి ఆడలేదు. అవును మరి!

తన మనస్సులోఉన్న ఉద్దేశాలను బైటబెట్టిన రోజున భాగ్యమ్మకు చాలామంది చాలా సలహాలిచ్చారు.

"మురవాడు తెలివైనవాడు. ఒక్కక్లాసూ తప్పకుండా స్కూలు ఫైనలు గడువు దాటాడు. ఈ చదువుతో వాడి కాట్టే మంచి ఉద్యోగం దొరకదు. అథవా దొరికినా అరవై డెబ్బయ్ రూపాయల్లో వాడికీ వాడి

కుటుంబానికీ గడుస్తుందా? వాడిచదువుకు చాలా ఖర్చవుతుంది. మరి! కానీ ఈ పాడురోజుల్లో అధమం బియే తోనన్నా లేనిదే లాభంలేదు. పోతే పిల్లదా? శంకరం ప్రయోజకుడు కావాలేకాని, చెల్లెలి పెళ్ళి చెయ్యలేక పోడు, నిలుచున్న పళంగా పిల్లదాని నెత్తిన అక్షింతలు వెయ్యాలంటే, ఉన్న ఈ రెండెకరాలచెక్కా అమ్ముకోక తప్పదు. అటు చదువూలేక ఇటు ఆస్తీలేక శంకరం ఏమవుతాడు ?"

భాగ్యమ్మ ఒక నిర్ణయానికొచ్చింది. ఏదైతే అదేఅవుతుంది, పైన భగవంతుడున్నాడు. తనింతవరకూ బుద్ధిపూర్వకంగా ఒకళ్ళకు హానిచేసి ఎరగదు. నారుపోసినవాడు నీరు ఎట్లాగూ పోస్తాడు. పిల్లదానికోసమని వాణ్ని అప్రయోజకుణ్ని చేయటం దేనికి? భగవంతుడి దయవల్ల వాడా బియ్యే పాసయితే చెల్లెలు పెళ్ళిచెయ్యకపోడు గదా! అప్పటికయినా పద్మ ఈడుమించిపోదు. రెండూన్నూ రెండు నాలుగున్నూ, పదమూడు, పది హేడు. శంకరం బియ్యే అయ్యేనాటికి పద్మకు పదిహేడునిండి పదెనిమిదో ఏడు వొస్తుంది. పద్ధెనిమిదేళ్లు ఈ కాలంలో పెళ్ళీడు మించిన ఏళ్లు కానే కావు. పాతికేళ్లు దాటినా యింకా పెటాకులు లేకుండా తిరుగుతున్న వాళ్ళను తనెందరిని రోజూ చూడటల్లేదు ? వాళ్ళందరకూ రాని నామోషి యీ పిల్లదానికే వొస్తుందా ఏమిటీ? ఏమో? అప్పటికీ కట్నం తీసుకో కుండా పద్మను పెళ్ళిచేసుకొనేవాడు దొరకుతాడేమో? ఎవరు చెబుతారు? అన్నట్టు - ఇంకా తనాసంగతే ఆలోచించలేదు. శంకరం బియ్యే అయితే వాడే పద్మకట్నం తన పెళ్ళిద్వారా సంపాదించగలడు. ఈ లోపుగా పద్మ గూడా బడికెళ్ళిందంటే నయమే! చదువుకొన్న పిల్ల విషయంలో కట్నం కోసం అంతపట్టింపులు ఉండకపోవచ్చు. ఎన్నివిధాల చూసినా తను పిల్ల వాణ్ని చదవెయ్యటమే శ్రేయస్కరంగా తోచింది భాగ్యమ్మకు.

అనుకొన్నవి అనుకొన్నట్లు జరిగితే ఎంతబాగుండును! కాని అదేం కర్మమో ఒక్కటిగూడా అట్లాజరగదుగదా! భాగ్యమ్మ అనుకొన్నట్లు నాలుగేళ్ళకు గాక ఆరేళ్ళకు శంకరం బియ్యే పాసయినాడు. ఈలెక్క ప్రకారం చూస్తే పద్మకిప్పుడు పంతొమ్మిది వెళ్ళి ఇరవై ప్రవేశించి ఉంటుంది. ఆమె ఊహించినట్లు జరిగి ట్లయితే శంకరం ఇప్పటికే ఏ గెజిటెడ్ ఆఫీసరో కావాలిసింది. పద్మకు పెళ్ళిగిళ్ళి జరిగిపోయి, సుఖోపాయంగా మొగుడుతో కాపురం చేసుకొంటూ; దేవుడు మేలుచేస్తే ఒక బిడ్డను ఎత్తుకోవలసింది.

వీటిల్లో ఏఒక్కటీ జరగలేదు. శంకరంతోబాటు పద్మకూడా చదవటంవల్ల డబ్బు అంచనామించి ఖర్చయింది. రెండెకరాల పొలమూ అలవసులవ ధరకు తెగగొట్టుకొన్నారు. ప్రాణగండమొస్తే ఇల్లు అమ్ముకోవలసి వచ్చింది. వెధవది! ప్రాణంకంటే ఆస్తి ఎక్కువేముందీ? అయినా ఆపదలో అక్కరకు రాకపోతే ఆ ఆస్తి వుంటేనేం లేకపోతేం. ఇప్పుడు భాగ్యమ్మకు 'నా' అని చెప్పుకోదగ్గదేమీ లేదు. కొడుకు బియ్యే అయినాడనే తృప్తితప్ప వాడివల్ల కానీ ఆదాలేదు. కేవలం డబ్బు కటకటవల్లనే పద్మ ఇంటరు పూర్తిచేయాలేక పోయింది. అమ్మకొచ్చినబాపతు ఇంకాసిని పిచ్చికలుంటే మార్చుకుతింటు న్నారు. ఇవి కాసినీ అయిపోతే ఆ తరువాత ఎట్లా గడవాలో భాగ్యమ్మకు అర్థంకాలేదు. ఎంతబిజిలిగా వాడితే మట్టుకు నాలుగురోజులొచ్చే డబ్బు నాలుగు నెలలు రాదుగదా!

ఈ సమయంలోనే ఆమె కొక ఉత్తమోత్తమమైన ఆలోచన వచ్చింది. ఈ ఆలోచన ఇదివరకు ఆమెకు రానిదేమీ కాదు గానీ, అప్పట్లో దాని కొట్టే ప్రాముఖ్యం లేదు. ఇప్పుడు దానికున్నంత ప్రాముఖ్యం మరి దేనికీ లేదు. తను సరో సరో పడి శంకరానికి పెళ్ళి చేస్తే కొంతలో కొంత విశ్రాంత రంగా ఉంటుంది. వాడికేమీ? నిక్షేపంలా బియ్యే అయినాడు. అధమ పక్షం మాసుకున్నా అయిదారువేలు కట్నం రాకపోదు. ఆ డబ్బుతో పద్మ పెళ్లి చేస్తే తన బెడద వదిలిపోతుంది. పిల్లనిచ్చిన మామగారే అల్లుడి ఉద్యోగం మాసుకుంటాడు. పద్మ తనింటికి తను పోతుంది! తన సంగతా? అప్పుడు తనెక్కడున్నా దిగులు లేదు. అయితే ఈ ఆలోచనను ఛిద్రంచేసి పారేశాడు శంకరం. వాడు పెళ్ళికి ఒప్పుకోలేదు.

"ఎందుకనిరా నాయనా!" అన్నది భాగ్యమ్మ.

"ఈ స్థితిలో నాకు పెళ్ళేమిటమ్మా? ఎవరన్నా వింటే నవ్వుతారు. నీ దగ్గిర ఉన్న ఆ నూటపాతిక రూపాయలూ అయిపోతే మనం కట్టకట్టుకుని గంగలో దూకటం కన్న గతిలేదే! ఈ స్థితిలో ఇంకెవర్నో తెచ్చి నా కంటగట్టి అందరం కలిసి చావాలని కోరుకుంటున్నావుటే అమ్మా నువ్వు? అదే నీ ఉద్దేశ్యమైతే, నేను దానికి ఒప్పుకోను. మన మిగానగలో పడి నలుగుతున్నాం సరేసరి! ఇంకొకరు మనకు తోడెందుకూ? ముందు మనం బైటికొద్దాం. ఆ తర్వాత నువ్వు చెప్పిన వాటిని గురించి ఆలోచిద్దాం. అందాకా నువ్వేమీ మాట్లాడకు" అన్నాడు శంకరం.

“అదిగా మురా!” అంటూ భాగ్యమ్మ తన ఆలోచనంతా కొడిక్కి చెప్పింది. తన ఈ ఉత్తమోత్తమమైన ఆలోచనకు కొడుకు దిమ్మ తిరిగిపోతాడని భాగ్యమ్మ ఊహించి ఉంటే, అది పూర్తిగా భ్రమ అనే చెప్పాలి. తల్లి వెలిబుచ్చిన ఈ ఆలోచన వినంగానే శంకరం ఒక్క రవ్వయినా తల్లిని మెచ్చుకోలేదు సరిగదా, ఆమె యిటువంటి దేబిరిగొట్టు ఆలోచన చేసినందుకు అసహ్యించుకున్నాడు గూడాను.

తను కోపంగా మాట్లాడినందుకు, అందులో నిజం మాట్లాడినందుకు తల్లి ముఖం మాడ్చుకోవటం గమనించాడు శంకరం. అతనికి తల్లిని చూస్తే ఆ క్షణాన చాలా జాలి కలిగింది. ఆమెను నొప్పించినందుకు క్షణకాలం విచారించాడు. ఆమెను తిరుగా ఉత్సాహ పరచటం ఎందుకైనా మంచిదనుకున్నాడు.

“నాకు తోచిందేదో నేను చెప్పాను. నేను చెప్పింది నిజం కాకపోవచ్చు. పోనీ నువ్వు చెప్పినట్లే చేస్తాను. వివాహం చేసుకోటానికి నాకు ఉన్న అభ్యంతరమల్లా ఒక్క డబ్బే! డబ్బు విషయం ఫరవాలేదని నువ్వు ఎట్లా యిస్తున్నావో గానీ, నాకు భరవాసా యిస్తున్నావు. ఇందాక నువ్వు మాట్లాడిన ధోరణిబట్టి నువ్వు నన్ను మరోకలాగా అర్థం చేసుకున్నావని నేను అర్థం చేసుకున్నాను. నేను ఎవర్నీ ప్రేమించనూలేదు. ప్రేమలో నాకు విశ్వాసమూ లేదు. ప్రేమ పేరుతో పగటి కలలు కనటం నాకు చేతకాదు. నన్నడిగితే డబ్బునుబట్టే ప్రేమలో తారతమ్యాలుంటాయంటాను...ఉండు నన్ను చెప్పనివ్వు అమ్మా! ఇదంతా ఎందుకు చెబుతున్నానంటే? నేను పెళ్ళి చేసుకోకపోవటానికి నేనెవర్నీ లోగడ ప్రేమించి ఉండలేదని నీతో చెప్పటం కోసరమే! నీ యిష్టమొచ్చిన పిల్లను తీసుకురా. నేను నిరభ్యంతరంగా పెళ్ళాడేస్తాను. మరి ఆ పైన బరువు, భారమూ నువ్వు తీసుకుంటావా? ఆఁహా... నువ్వేమీ అనుకోకు. అదిగాదమ్మా! ఈ స్థితిలో మనకు పిల్లనిచ్చే దెవరే? అందులో కట్నంతో వస్తేనేగానీ మన ప్లాను నెరవేరదే? అటువంటి వాళ్ళున్నారంటావా? ఉంటే మట్టుకు నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు.

భాగ్యమ్మగారి చుట్టూ మళ్ళీ చీకటి ఆవరించుకున్నది. శంకరం చెప్పింది నిజమే! ఈ స్థితిలో తమకు పిల్ల నెవరిస్తారు? తనలాంటి స్థితి గతులు గలిగిన వాళ్ళే వచ్చి పద్మ నివ్వమంటే-కట్నం లేకుండానే గావచ్చు. తను వప్పు

కుంటుందా మరి ? తానే పనైతే చెయ్యలేదో, అదేపని ఇతరులు తనపట్ల చెయ్యాలని తనెందుకు కోరుతున్నది ?

అమ్మా, అన్నయ్యల సంభాషణ ఇంతసేపూ పద్మ వింటూనే ఉన్నది. కానీ ఆవిడ ఎటూ చెప్పదలచుకోలేదు. ఒక్కొక్కసారి అమ్మ చేసే ఆలోచన దివ్యంగా, నిరపాయంగా, మహా సులువుగా ఉంటుంది. కానీ ఆ ఆలోచన అన్నయ్య దగ్గరకెళ్ళే సరికి నీళ్ళు కారిపోతుంది. శంకరం దానిని ఈకెకు ఈకె, తోకకు తోక లాగి బూమిక ముక్క చూపించుతాడు. అంతవరకూ దివ్యంగా ఉన్న ఆలోచన కాస్తా, దానంత దరిద్రపు గొట్టుది మరొకటి లేకుండా పోతుంది. ఏమయితేనేం గానీ తన అన్నయ్య మంచివాడనే ఇంత వరకూ పద్మ అభిప్రాయం. కానీ ఈ అభిప్రాయాన్ని ఒక్కొక్కసారి శంకరం చేతులారా ధ్వంసం చేసుకుంటాడు. అటువంటి పాడు పనే వాడీ పూట తల్లితో మాట్లాడుతూ చేశాడు.

శంకరం వివాహం చేసుకోనన్నంత వరకూ పద్మకేమీ పేచీలేదు. కానీ వాడు తనకు తెలియని విషయాలు కూడా తెలిసినట్లు మాట్లాడితేనే, తనకు మండుకొస్తుంది. కాకపోతే వాడు ప్రేమను గురించి మాట్లాడడ మెందుకూ ? తనే ఆమ్మాయినీ ప్రేమించలేదని వాడే ఒప్పుకుంటున్నాడుగా ! అంటే ఆ విషయం వాడి కేమీ తెలియనట్లు తేలిపోతుందాయె మరి. ఏమో ? కామెర్ల రోగికి ప్రపంచమంతా పచ్చగా కనిపిస్తుందట. అంత మాత్రం చేత ప్రపంచం పచ్చగా ఉన్నట్లు కానేకాదు. శంకరానికి ప్రేమలో విశ్వాసం లేకపోవచ్చు. తను కాదనను. కానీ డబ్బునుబట్టే ప్రేమలో తారతమ్యా లుంటాయంటే మట్టుకు ఛస్తే తను వప్పుకోదు. వాడు ఊహించి చెబుతున్నాడు. తను అట్లా కాదు. అన్నయ్య చెప్పిందే నిజమయితే, మరి విశ్వం తన నెందుకు ప్రేమిస్తాడు ? తనను తప్ప మరొకర్ని పెళ్లి చేసుకోనని ఎందుకు మాట ఇస్తాడు. తనకోసం కుక్కలాగా ఎందుకు తిరుగుతాడు ? తనను వెంటేసుకుని సినిమాలకు గ్రటుకు ఎందుకు ఖర్చుబెడతాడు ? ఇవన్నీ అబద్ధమై ఒక్క శంకరం చెప్పిందే నిజమా ? తను ఊరిఖే తాత్సారం చేస్తోంది కానీ, ఒక్కసారి అమ్మతో చెబితే ఎగిరి గంతు వెయ్యదూ ? ఇదే గనక తను అన్నయ్య ఎదట బుజావు చేస్తే, వాడేమయిపోతాడు ?

పద్మ ఎంత ఊహించినా, తను బుజువు చేసినప్పుడు శంకరం ముఖం ఎల్గా ఎలా తెలా పోతుంటుందో బొమ్మ కట్టలేకపోయింది...నిజమే మరీ! పద్మ ఒకసారి ఒక స్నేహితురాలింటి కెళ్ళింది. అదే సమయానికి ఆ స్నేహితురాలు ఇంకెక్కడికో వెళ్ళింది. ఆ విషయం పద్మ హాల్లోకి రాగానే తెలిసింది. అయితే స్నేహితురాలు వచ్చేదాకా తను ఆగటమా వెళ్ళటమా? ఏ విషయమూ తేల్చుకోక ముందే "కూర్చోండి మా చెల్లి ఇప్పుడే వస్తుంది" అన్నాడు విశ్వం. అతను తన స్నేహితురాలి అన్నగారని పద్మ వెంటనే పోల్చుకున్నది. లోగడ అనేకసార్లు తన అన్నను గురించి ఆ స్నేహితురాలు పద్మకు చెప్పింది. పద్మ కాదనలేక స్నేహితురాలు వచ్చేదాకా కూచున్నది. ఆ తర్వాత ముగ్గురూ కలిసి సినిమా కెళ్ళారు. అదేదో హిందీ సినిమా. అందులో ఒక్క 'ప్రేమ' తప్ప ఇంకేమీ లేదు. నాయికా నాయకులు అమితంగా ప్రేమించుకుంటారు. మధ్యలో కొందరు దుర్మార్గుల వలన విడిపోతారు. చివరికి కలుసుకుంటారు. ఆనందంగా పాడతారు. రెండు పావురాళ్ళు ముక్కూ ముక్కూ ఆనించుకుంటాయి. ఆట అయిపోయింది. ఇంటికి వస్తూ ముగ్గురూ ఆ సినిమాని గురించి చర్చించారు. ఆ సినిమాలో హీరోయిన్ పండ్లు అమ్ముకునే మనిషి. హీరో జమీందారుగారి అబ్బాయి. చూసీ చూడటంతోనే గబ గబా ఆ అమ్మిని ప్రేమిస్తాడు. "నువ్వు తప్ప నాకు ప్రపంచం లేదు" అంటాడు. ఇవన్నీ ఆ ముగ్గురి సంభాషణలోకి వచ్చినై.

"అయితే చూడవోయ్" అన్నది పద్మ స్నేహితురాలి భుజంమీద చెయ్యివేసి. "ఆ పిల్ల అంత పేదదిగదా! వాడు రిచ్ ఫెలో గదా! అటువంటప్పుడు లవ్ క్రియేట్ అవుతుందంటావుటోయ్"

ఈ ప్రశ్నకు విశ్వం సమాధానమిచ్చాడు.

"ఎందుకు కాదు? మన తెలుగు వాళ్ళయితే ఫిల్మును ధ్వంసం చేసి పారేసేవారు అటువంటి ఘట్టాల్లో. అక్కడే ఉంది హిందీ డైరెక్టర్ల ఇంటెలిజెన్స్" అన్నాడు విశ్వం.

చెల్లెలు అక్షరాలా నిజమేనన్నది. అని పైగా "మా అన్నయ్య ఇటువంటి సినిమాలు చూసి బొత్తిగా కొరకరాని కొయ్య అవుతున్నాడు పద్మా! మా నాన్నగారు మంచి సంబంధాలు రెండు మూడు తెచ్చారు. ఈ దొరగారు తను ప్రేమించిన పిల్లను తప్ప-చేసుకోనంటున్నాడు. అందులోనూ పేదదయినా సరేట" అని కలిపింది.

పద్మ తనకున్న సందేహాన్ని కాస్తా బైట పెట్టింది. "మరి బ్యూటీయో?" అని విశ్వంవేపు చూసింది.

విశ్వం నవ్వాడు. విశ్వం చెల్లెలూ నవ్వింది. పద్మ కూడా నవ్వింది. ఆ తర్వాత ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళు వెళ్ళారు.

పద్మ, తన రొట్టె విరిగి నేతిలో పడ్డదని భావించింది. ఆవిడ చిన్నదీ, చితకదీ కాదు. ఇరవై ఏళ్లున్నాయి. పైగా చదువుకున్నది. చాలా ఆలోచించి గానీ విశ్వానికి "చనువు" ఇవ్వలేదు. తనకేమో భగవంతుడు ఏ మాత్రమో అందమిచ్చాడు. ఈ దరిద్రానికి తోడు ఇది కూడా లేకపోతే తనపాట్లు కుక్కలు కూడా పడవని పద్మ అనుకుంటుంది. తన అందం చాలా మంది కుర్రకారుని కవ్వించుతున్నదని ఆమె ఏనాడో గ్రహించింది. కానీ ఎవ్వరికీ ఆమె "వోటు" ఇవ్వలేదు. ఇదీ కొంత మంచిదే అయింది. వెధవది; తనకు పెళ్ళి కాదనేమాట అబద్ధంగానీ, ఈ విధంగా, అన్ని విధాలా తగిపోయిన విశ్వం వంటివాడు దొరుకుతాడా దొరకడా అనేదే సందేహం. ఇప్పుడది కూడా లేదు. విశ్వానికి అటువంటి టేస్టు ఉండటం పద్మకు మంచిదే అయింది. లేకపోతే విశ్వం వంటి బంగారు పిచ్చుక పద్మకు ఈ జన్మలో భర్తగా దొరకటం కష్టం.

అమ్మా, అన్నయ్యా తన పెళ్లిని గురించి అనుకుంటున్నప్పుడల్లా పద్మకు ఊరికే నవ్వు వస్తుంది. ఒక్కోసారి చప్పున నిజం చెప్ప బుద్ధేస్తుండేది. కానీ సమయం కాదని తిరిగి మానుకుంటుండేది. ఇప్పుడు అట్లా చెయ్యకూడదనుకుంది పద్మ. ఇంకెందుకూ? విశ్వం తన పేరెంట్సుతో చెప్పడానికి వాళ్ళ ఊరెళ్లాడు. రేపో ఎల్లుండో దిగుతాడు. ఈలోపుగా తను వీళ్ళతో చెప్పి అన్నీ సెటిల్ చేస్తే తీరిపోతుంది. తర్వాత మళ్ళీ బోలెడంత టైం వేస్టు కాకుండా ఉంటుంది. పెళ్ళి ఎటుగూడీ చాలా మోడరేట్‌గా అయిపోతుంది. అవగానే ఏ ఊటీకో వెళ్లాలి. లేకపోతే ఈ గుంటూరు ఎండలు మరీ భండాలంగా ఉన్నాయ్!

కుమారి పద్మ ఇన్ని ఆలోచనల తరువాతగానీ తల్లికి ఈ విషయం చెప్పింది గాదు. భాగ్యమ్మ ఏమాత్రమో వొణికింది.

"ఎందుకమ్మా, అట్లా ఇదవుతావ్? చూసుకో రేపీపాటికి విశ్వం రాకపోతే నన్ను మారుపేరుపెట్టి పిలువు. నేను నీ కడుపున బుట్టినా నీ అంత

తెలివితక్కువ దాన్ని కాదు. ఇన్ని మాట లెందుకూ? రేపు విశ్వాన్ని చూసిన తర్వాత నువ్వు ఫిట్టు వచ్చి పడిపోతావు" అన్నది పద్మ.

భాగ్యమ్మగారు పది నిమిషాలదాకా తేరుకోలేదు.

"అయితే ఇంతకాలం నాతో ఎందుకు చెప్పలేదే అమ్మాయ్! నేను నీ పెట్టెలో అయిదారు కొత్త చీరెలు చూశాను. ఏ స్నేహితురాలివో నను కున్నాను గానీ నీవే ననుకోలేదు. ఈ కాలపు పిల్లలు ఎంతకైనా తగుదురే మాయమ్మా! ఓరి నీ సోద్యం కూలిపోను..." అని ఆశ్చర్యపడ సాగింది భాగ్యమ్మ.

"అన్నయ్యేడీ?" అన్నది పద్మ.

"ఎక్కడో పని దొరుకుతుందని ఎవరో చెప్పారట. అక్కడికెళ్లాడు. ఏమోగానీ పద్మా! రేపు మీ విశ్వంతో చెప్పి శంకరానికి ఎక్కడన్నా కాస్త పని చేయించవే."

పద్మ మాట్లాడలేదు.

విశ్వం రానూ వచ్చాడు. పద్మ అతన్ని కలుసుకోనూ కలుసుకుంది.

"ఏమైంది?" అంటూ ఆత్రుతగా ప్రశ్నించింది పద్మ.

విశ్వం జరిగిన యావత్తు గ్రంథమూ చెప్పాడు.

"అయితే నా గతేమిటి విశ్వం?" అన్నది పద్మ ఏడుపు గొంతుతో.

"నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నాను. సజావైన మార్గం ఒకటీ కనిపించటం లేదు. మామూలప్పుడు అంత క్విక్ గా వర్కు చేసే బ్రెయిన్ కాస్తా సమయం వచ్చేసరికి చప్పున పని చెయ్యటం మానేసింది. నిన్నెట్లా రక్షించటమా అని నేనూ త్రోవ పొడుగునా ఆలోచించాను. కానీ-ఒక్కటీ సరైన ఆలోచనే రాలేదు" అన్నాడు విశ్వం.

"చివరికి నువ్విట్లా అంటావని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు విశ్వం."

"నేను మాత్రం అనుకున్నానా మరి?" అన్నాడు విశ్వం. "నాకు నువ్వంటే అభిమానముంది. కానీ నా మాట చిల్లిదమ్మిడీ విలువ కట్టలేదు మా నాన్న. నన్నేం చేయమంటావో చెప్పు?"

పద్మకు దుఃఖం పొర్లుకు వచ్చింది. కుర్చీలో కూలబడి బావురుమని ఏడిచింది. విశ్వం జేబులోనుంచి వందరూపాయల కాగితాలు ఐదు తీసి పద్మ వేపు విసిరాడు.

"ఆ డబ్బు తీసుకొని వెళ్ళు. ఇంకెప్పుడూ ఇక్కడికి రావద్దు. వచ్చినందువల్ల నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. కాని సొసైటీలో నీ కాస్తే గౌరవం ఉండదనుకుంటాను. ఈ ఐదువందలు పట్టుకెళ్లి సుఖంగా బ్రతుకు, నే వెడుతున్నాను" అన్నాడు విశ్వం.

కాండ్రించి ముఖాన ఊసినట్లయింది పద్మకు. ఆ అవమానం భరించలేకపోయింది.

"నే నేం భోగందాన్ననుకున్నావా నీ డబ్బు కాశించటానికి? ఈ వెధవ డబ్బు నాకేం అక్కర్లేదు. ఇవి కూడా నీ ముఖంమీదనే వేసుకో."

విశ్వం పోతున్నవాడల్లా ఆగి ముందుకొచ్చాడు.

"పాపం చాలా కోపంలో ఉన్నావు కనుక, ఏం మాట్లాడుతున్నావో నీకే తెలియలేదనుకుంటాను. నువ్వు మాట్లాడినదానికి నేను సరయిన సమాధానమిస్తే నువ్వు మరీ ఫూల్ అవుతావు. డబ్బు నువ్వన్నట్లు వెధవదేగానీ, దానికున్న పవర్ ఇంక దేనికీ లేదు. నా దగ్గర లక్షల ఆస్తి లేకపోతే నువ్వు నన్ను చేసుకోటానికి వప్పుకుంటావని నేను నమ్మను. రెండోది ఏమిటంటే, భోగంవాళ్ళకోసం కొంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టాలిసొస్తుంది. నీ బోటివాళ్ళకోసం అటువంటిదేమీ అక్కర్లేదు పద్మా! నీ ఇష్టమైతేనే తీసుకో. ఒదిలి వెళ్ళితే నేనేమీ కాదనను. నేను వెడుతున్నాను. ఆలోచించుకుని నీ ఇష్టమొచ్చినట్లు చెయ్యి."

పది సంవత్సరాల అనుభవం ఒక్కసారి లభించినట్లయింది పద్మకు. ఆలోచిస్తే విశ్వం అన్నదాంట్లో కొంత నిజం లేకపోలేదు. నిజంగా విశ్వానికి ఆ ఆస్తి లేకపోతే తను అతన్ని లవ్ చేస్తుందా? చెయ్యదని అంతరాత్మ చెబుతున్నది. తను అయిదు నెలలు విశ్వంతో తిరిగింది. అయిదు వందల రూపాయల నోట్లు తన కాళ్ళముందున్నాయి. లెక్క ప్రకారం చూస్తే నెల ఒకటింటికి తన అందం ఖరీదు వందరూపాయలన్న మాట!

పద్మ అయిదు వంద కాగితాలూ తొంటిన దోపురుని ఇంటికొచ్చింది.

"ఏమయిందే ?" అన్నది భాగ్యమ్మ.

"ఏమవుతుంది? నేను చెప్పలేదుటే? అంతా రైట్ అయింది" అన్నది పద్మ.

"ఒరే అబ్బాయ్! శంకరం! పద్మ తల్లి పెళ్ళి ఖాయమయిందిరా" అంటూ భాగ్యమ్మ లోపలికెళ్ళింది.

ఈ పూట పద్మకు అలసటేమీ లేదు. నర్సు ఇంత క్రితమే వచ్చి వెళ్ళింది. బాబిగాడు కూడా నిద్రపోతున్నాడు. పథ్నాలుగు నెలల తర్వాత కలము కాగితము తీసికొని అన్నయ్యకు ఉత్తరం వ్రాయసాగింది పద్మ.

కళ్యాణపురం

15-3-52

ఈ ఉత్తరం వ్రాయడానికి ముందు నేను చాలా ఆలోచించి వ్రాసి ఉంటానని నువ్వు గ్రహించాలి. నీ కెప్పుడు మనస్సుకు కష్టం తోస్తే అప్పుడు దీన్ని చించి పారేయి. నేను సుఖంగా ఉన్నాను. బాబిగాడు కూడా కులాసాగానే ఉన్నాడు. నేనిక్కడ ఒక నాటక కంపెనీలో వేషాలు వేస్తూ మొన్న మొన్నటిదాకా గడిపాను. ఒక రోజున మా నాటకం చూడటానికి చాలా మందితోపాటు ఒక లక్షాధికారి కూడా వచ్చాడు. జనమంతా ఇళ్ళకు వెళ్లారు. నేను రంగు కడుక్కోకుండానే నా బస కొస్తున్నాను. నా వెనకాతలే బసదాకా వచ్చాడు. నన్నూ, నా నటననూ అమితంగా పొగిడాడు. అప్పుడే వేలినున్న ఉంగరం బహుమతిగా యిచ్చాడు. ఉదయం కాఫీకి రమ్మన్నాను. వచ్చాడు. అంతే! నేనంటే అతనికి చాలా ప్రేమట. నేను ఒప్పుకుంటే ఏమి కావాలన్నా యిస్తానన్నాడు. విశ్వం ధర్మమా అంటూ నా అందపు విలువ గ్రహించాను. అందుకోసమని ఆయనకు థాంక్స్ చెప్పాలి. పోతే, నా కోసమని, తనకున్న రెండు మేడల్లోనూ వకటి ఖాళీ చేసి నా కిచ్చాడు. నేను ప్రస్తుతం ఆ మేడలోనే ఉంటున్నాను. మేము కొద్ది రోజుల్లోనే ఒక సినిమా తియ్యబోతున్నాము. అందుకు కావలసిన డబ్బు ఆయనగారు పొలాలు అమ్మి, ఇళ్ళు తాకట్లుబెట్టి తెస్తున్నారు. మూడు నాలుగు వారాల్లో మదరాసులో ఇల్లు తీసుకోబోతున్నాము. నీకు ఇష్టమైతే ఇక్కడకు రా! మా కంపెనీలోనే నెలకు మూడు వందల జీతంమీద పని యిప్పిస్తాను. ఇష్టమైతే అమ్మను కూడా రమ్మను. నా కేమీ అభ్యంతరం

లేదు. ఉత్తరంలో ఇంకా చాలా సంగతులు రాద్దామనే ఉంది. బాబిగాడు లేచి ఏడుస్తున్నాడు. ఉంటాను.

—పద్మ.

ఆ ఉత్తరం అందిన రోజున తల్లీ కొడుకులు మల్లగుల్లాలు పడ్డారు. ఎవరు ముందు బైట పడితే పలచనగా ఉంటుందోనని ఇద్దరూ తొక్కిసలాడారు. చివరకు భాగ్యమ్మే తెగించి అడిగింది.

"ఏమిటమ్మా?" అన్నాడు శంకరం.

"ఏమీ లేదురా! అదే...ఆ ఉత్తరం...పద్మ...వ్రాసింది...ఏమిటంటావ్?" అన్నది నీళ్ళు నముల్తూ.

"ఏమనటాని కేముందీ? నేను రాత్రి బండికి వెడదామనుకుంటున్నాను. మరి నీ యిష్టమేమిటో నువ్వు బైట పెట్టనే లేదు" అన్నాడు శంకరం.

"బైట పెట్టటాని కేముందిరా నాయనా! నీ యిష్టమే నా యిష్టం. ఈ ముసలి తనంలో బిడ్డల మాట వినలేదనే అపనింద నాకు మట్టు కెందుకూ?" అన్నది భాగ్యమ్మ.